

Primljeno: 10.10.2015.

Kemail Shaqiri, mag. krim.,
policija Kosovo

Fatmir Qollaku, mag. krim.,
AAB College Priština

OPĆE OPERATIVNO TAKTIČKE MJERE I TAKTIKA PRIMJENE KRIMINALISTIČKOG PRIKUPLJANJA OBAVIJESTI OD GRAĐANA

SAŽETAK:

Kriminalistika je suvremena znanost koja se bavi istraživanjem i otkrivanjem krivičnih djela i njihovih počinitelja. Uspješno, istraživanje i otkrivanje krivičnih djela, prije svega prethodno zavisi od poduzimanja niza radnji i postupaka, te drugih mjera u sprječavanju i otkrivanju počinitelja krivičnih djela, preko svojih općih i posebnih metoda istraživanja. Te metode su oblici djelovanja i aktivnosti koje poduzimaju ovlaštene službene osobe, koje su usmjerene prema kriminalitetu kao masovnoj pojavi. Upravo te operativne i druge mjere pripadaju u područje saznanja raznih obavijesti. No, svako saznanje koje se dobije, mora se provjeravati, od strane službenih organa i to prema vlastitoj inicijativi, po zahtjevu drugih subjekata prema osobi i objektu. Ove provjere mogu biti javne i tajne što ovisi o situaciji koja dozvoljava koji će se način uporabiti. Prilikom pokušaja izvršenja krivičnog djela, od nepoznatog počinitelja, ili da je krivično djelo izvršeno, nakon dobivanja informacija na bilo koji način i od bilo kojeg građana, službena lica, moraju potvrđivati izvor informacije potom postupiti po zapovjedi odgovornih lica u smislu poduzimanja mjera koje trenutna situacija zahtjeva. U toku dinamike izvođenja radnji mora se pažljivo posvetiti pažnja iskustvenom rukovođenju akcijama, preko promatranja osoba i objekata i samom aktu pretresanja tijekom kriminalističkog istraživanja. Osim ovog vida

prikupljanja odnosno istraživanja u sprječavanju i otkrivanju krivičnog djela potrebno je koristiti metode praćenja, s kojom se ostvaruje niz ciljeva: stjecanje informacija za potrebe podnošenja krivične prijave, prikupljanje podataka o osobi koja je objekta praćenja, utvrđivanje identiteta sumnjivih osoba i niz drugih aktivnosti za koje službene osobe moraju biti svjesne i spremne na sve neočekivane premise (okolnosti). U svemu ovome, bitno mjesto u kriminalističkom istraživanju zauzima postupak dobivanja informacija preko primjene taktike kriminalističkog intervjua u cilju prikupljanja obavijesti od građana kao osnovnog izvora i potencijalnog svjedoka kriminalnog događaja.

Ključne riječi: Istraživanje, otkrivanje, sprječavanje, promatranje, praćenje, utvrđivanje identiteta, prikupljanje obavijesti, operativne mjere.

1. UVOD

Kriminalistička taktika je grana kriminalistike koja se bavi pojavnim oblicima i načinima počinjenja krivičnih djela, motivima i ciljevima, stručnim znanjima, vještinama, običajima i navikama, shvaćanjima, načinom života i psihologijom počinitelja kaznenih djela. Kriminalistička taktika se suprotstavlja taktici kriminalaca, proučavajući praksu otkrivanja i istraživanja kriminaliteta, pronalazi zakonitosti kriminalističkih situacija, taktička rješenja i kombinacije, stvara učenje o indicijama i planiranju kriminalističkog istraživanja policije i istrage, učenje o verzijama, proučava uvjete, pretpostavke i pruža modele i preporuke za najkvalitetnije obavljanje: općih izvidnih radnji, posebnih izvidnih radnji i hitnih istražnih radnji (Modly, Korajlič, Šuperina, 2008, 117). Dobivanju obavijesti od građana prethodi niz radnji i postupaka nadležnih organa koje treba uraditi. Opservacija i prikupljanje podataka prije nego što se dogodio kriminalni događaj, uz planirane aktivnosti od strane kriminalne i redovne policije. Dobivanje informacija od strane građana je permanentna radnja koja se koristi javno i tajno, ovisi od situacije koji će se način koristiti. U nekim općim špijunskim radnjama građani nisu osnovni davatelji podataka, već službenici sigurnosnih službi pretežno sami otkrivaju činjenice u okviru provedbe raznih oblika zahvata, poput pregleda prijevoznih sredstava, osoba i prtljage te pregleda određenih objekata i prostorija državnih tijela, pravnih osoba te drugih poslovnih prostora. Uz te raspoložive ovlasti, propisana je mogućnost nadziranja i ograničavanja kretanja određenih osoba na određenom prostoru provedbom promatranja, pratnje, blokade, racije,

zasjede, klopke i nadzora prijenosa stvari, uz oznaku da su dopuštene i druge slične mjere. Traženje podataka moguće je od pravnih osoba kroz uvid u poslovne isprave i podatke te provjeru istovjetnosti telekomunikacijskih adresa koje su uspostavile vezu u određenom razdoblju. Zakon omogućuje oblike prikrivenog djelovanja kroz radnje prikupljanja obavijesti uz prikrivene svrhe prikupljanja ili s prikrivanjem svojstva službenika, a omogućeno je i korištenje tajnog informatora. Utvrđivanje istovjetnosti osoba i predmeta složena je špijunska radnja za koje je potrebno poduzimati druge radnje i u okviru koje prema zakonu policijske vlasti mogu snimati osumnjičenika, uzimati otiske prstiju i po odobrenju tužitelja objaviti sliku, a ako je osoba u pritvoru, i bez njegovog pristanka mogu se uzeti uzorci slinje ili dlake za analizu DNK. Slična je situacija po cilju djelovanja i radnja raspisivanja potrage za osobama i stvarima. Zakonski su određene i radnje poligrafskog testiranja te analiziranja glasa, kojima se omogućuje upotreba posebnih tehničkih uređaja za provjeru podataka i usmjeravanje istraživanja. Dokazne mogućnosti činjenica prikupljenih općim izvidnim radnjama nisu jedinstveno uređene na zakonskoj razini te ne postoji odredba koja bi načelno obuhvaćala zabranu upotrebe svih takvih radnji u kaznenom postupku. Zakon propisuje izdvajanje obavijesti koje su policijskim vlastima dali građani, osim ako je razgovor proveden uz ispunjavanje uvjeta za ispitivanje osumnjičenika i ne spominje ostale radnje općih špijunaža.

2. OPĆE OPERATIVNOTAKTIČKE MJERE U PRIKUPLJANJU PODATAKA

2.1. Teorijska stajališta o dokaznoj upotrebi

U okviru operativno-taktičkih mjera je dokazivanje i pozicija mjera za promatranje (osmatranje). Iako se suvremena teorijska stajališta djelomično razlikuju, bez izuzetka odbijaju dokaznu upotrebljivost činjenica utvrđenih općim osmatranim radnjama. Za opće osmatranje u teoriji je usuglašeno stajalište koje se temelji na neformalnosti policijskog djelovanja, odnosno takvo „postupanje policije nazivamo operativno-kriminalističkom djelatnošću. Bitno je da se rezultati ovakvog neformalnog policijskog postupanja ne mogu tijekom krivičnog postupka koristiti kao dokaz”. Djelatnosti policije koje se smatraju formalno uređenima su ispitivanje osumnjičenika, posebno špijunažu i hitne istražne radnje (Krapac, 2002, 233). Zakon o kaznenom postupku odriče dokazni učinak špijunaže jer oni nisu dokazi, nego su na temelju ZKP-a samo činjenice i okolnosti koje mogu biti od interesa za krivični postupak. Smatra da se njima činjenice prikupljaju izvan propisanog načina pribavljanja, što je najznačajnije u odnosu na obavijesti građana (Pavišić, 2000, 592). Rezultati prikupljeni posmatranjem samo iznimno i uz uvjete koji su zakonski predviđeni mogu se koristiti kao dokaz u krivičnom postupku, naglašavajući da osmatranja/špijuniranje nisu procesne

radnje. Razliku između špijunskih i istražnih radnji je u ulozi, tako da je špijunaža namijenjenima otkrivanju, a istražne radnje dokazivanju, takvo tumačenje odriče špijunažu kao dokaznu mogućnost, od čega su iznimke ostvarive samo izričitim zakonskim odredbama, odnosno “iznimno, kad je to izričito propisano ZKP-om, rezultati špijunaža krivičnih djela mogu se upotrijebiti kao dokaz u krivičnom postupku”.

Pri navođenju koje špijunaže mogu služiti kao dokazi jesu ispitivanje osumnjičenika i posebne špijunske aktivnosti, a izostavljeno je osmatranje (Tomašević, 1998, 160). Isto tako za opće špijunaže navodi se da “rezultati ovakvog neformalnog policijskog postupanja ne mogu tijekom krivičnog postupka koristiti kao dokaz, pa se sukladno tome, na njima ne može temeljiti sudska odluka” te upućuje na izdvajanje zabilješki o razgovoru. Pod formalnu policijsku djelatnost svrstava se posebna špijunaža i hitne istražne radnje jer za „razliku od rezultata neformalne djelatnosti, rezultati formalnog policijskog djelovanja mogu se tijekom postupka koristiti kao dokazi” (Ljubanović, 2002, 136). Navodeći da se službena zabilješka sastavlja o radnji koja nema značajke procesne radnje i stoga se sadržaj službene zabilješke, za razliku od zapisnika, ne može koristiti kao dokaz u krivičnom postupku. Jednake zaključke prihvaćaju i autori koji se pretežno bave policijskim vlastima (Modly, 1992, 6 42). Modly napominje da tijela unutarnjih poslova mogu poduzimati neformalne radnje, a neformalni dokazi su dokazi u spoznajnom, a ne procesnom smislu, i služe za orijentaciju u istraživanju te ih se poslije u krivičnom postupku transformira u dokaze u procesnom smislu. Za provođenje opće špijunaže smatra kako “nisu u svojoj neformalnoj (izvan procesnoj) djelatnosti ograničeni nikakvim procesnim pravilima”, već policijske vlasti mogu dokaze prikupljati tako da “primjenom istražnih radnji (procesna forma) dobiju rang dokaza u procesnom smislu”. Veić/Gluščić naglašavaju da otkrivačka djelatnost policije ima neformalni gnoseološko-informacijski karakter, dok se provođenjem anticipiranih istražnih radnji osiguravaju dokazi u procesnom smislu (Veić., Gluščić, 2004, 117). „Policijska špijunaža“ nije zakonski propisana forma izvođenja, iz čega se kao posljedica izvodi nemogućnost dokazne upotrebe jer ZKP nije propisao formu izvođenja radnji tijekom špijunaže, što ima za posljedicu da se rezultati tih radnji ne mogu koristiti kao dokaz u krivičnom postupku.

3. PRIMJENA KRIMINALISTIČKIH PROCEDURA KOD KRIVIČNIH DJELA

Izvršenje svake zadaće povezano je sa krivičnim djelom, te zahtjeva primjenu kriminalističkih procedura, bez čije primjene svako učinjeno krivično djelo ostaje siromašno u smislu nedovoljnih i manjkavih informacija s praktičkog aspekta, a ponekad i zaboravljeno. Procedura, znače postupci koji se moraju sprovoditi od strane ovlaštenih eksperata kriminalistike odnosno

ovlaštenih policijskih osoba koju su dužni sprovesti kriminalističko istraživanje. Primjena kriminalističkih procedura u suštini događaju se na mjestu gdje je počinjeno krivično djelo. Manje više ovi postupci na mjestu događaja pripadaju ekspertima forenzike odnosno kriminalističkoj tehnici i zbog toga ih nazivamo kriminalističko-taktičkim procedurama. No, kriminalističke procedure su široki pojam, pa se nastoje dati konkretnija objašnjenja i što se pod time u stvari podrazumijeva (Korajlić, 2012, 47). Pod kriminalističkim procedurama trebamo podrazumijevati kriminalističko istraživanje činjeničnih okolnosti, koje posredno ili neposredno ukazuju na postojanje krivičnog djela i/ili izvršioca. Važnu ulogu igra struktura istraživanja, s kojom u širem smislu podrazumijevamo materijalne, informacijske i energetske veze koje omogućavaju djelovanje te strukture, dok u užem smislu se podrazumijeva kao sistem istraživanja krivičnih djela, koji uključuje mjere i radnje otkrivanja krivičnih djela i njihovih izvršitelja, primjenom neformalnih i formalnih (hitnih) procesnih radnji. Suština kriminalističke procedure je otkrivanje novoga, nepoznatog preko spoznajnih funkcija: **promatranja, mišljenja i prakse**. O ovoj spoznajnoj trijadi treba voditi neprekidno računa. **Promatranje** je specijalno organizirano (plansko) opažanje, kojim se izborno, odabire samo dio percipiranog materijala kao relevantno. Ona može biti direktna ili indirektna (pomoću „naprava“), kratkotrajna ili dugotrajna, trajna, povremena, neprekidna, sa razmacima, unaprijed određena ili neodređena. Po načinu primjene može biti vođena i slobodna, može se odvijati u slobodnom prostoru ili zatvorenom, može se izvesti pojedinačno ili grupno, dok po predmetu može biti u stanju mirovanja i u kretanju. **Mišljenje** u širem smislu pokriva svaki kognitivni proces obrađivanja ideja, pretpostavki, slika, simbola i pojmova. Unutar ove spoznajne funkcije ulaze različiti procesi asociiranja, sjećanja i maštanja, preko stjecanja pojmova. Dakle, kao spoznajna funkcija ona je usmjerena operiranim znacima i simbolima preko koje dolazimo do uviđanja odnosa. Mišljenje se razlikuje od ostalih psihičkih procesa zbog tri elementa: 1) ono je operirano opažanjima, predodžbama, riječima, pojmovima i drugim rezultatima iskustva kao sredstvima ili znacima (simbolima), što omogućava da se mišljenjem saznaje više nego što je tim doživljajima dano, 2) usmjerenost takvog korištenja iskustva zadaćom koji želimo da riješimo, problemom pred kojim se nalazimo, 3) uviđanje odnosa i veza, koji prije nisu uočeni i čije uviđanje upravo predstavlja rješenje zadatka ili problema, pred kojim se netko nalazi. Ova spoznajna funkcija je psihički proces uspostavljanja veza i odnosa između sadržaja objektivne stvarnosti. Za rješavanje istražnih radnji u sklopu kriminalističkih procedura, važne su dvije strukture mišljenja: heuristička (struktura traženja rješenja), te epistemološka (struktura znanja). **Praksa**, kao treća spoznajna funkcija, preko koje se predmeti sistematski prikupljaju, razvrstavaju i vrši se praktična obrada iskustava. Ono, u kriminalistici je više nego provjera pravilnosti naučenog znanja. Ona ima stvaralačku spoznajnu funkciju, zbog čega je ona plansko korištenje operativno-taktičkih i tehničkih metoda, načina

i sredstava u većem prostoru i vremenu, s orijentacijom koja se uzdiže iznad pojedinog slučaja. Ona mora proizlaziti iz teorijske operativne kriminalističke tehnike. Iz gore navedenog proizlazi da kriminalističke procedure pretpostavljaju sposobnost primjene odgovarajućih metoda na određene sadržaje, one uključuju komponente, koje su svojstvene svakoj naučno zasnovanoj istraživačkoj metodi: opis, objašnjenje i predviđanje (prognoza). Opis kao polazište mora ispunjavati određene uvjete, od kojih je osnovni uvjet predmetna određenost. To znači da se pri opisu uvijek mora točno odrediti: 1) objekt opisa, 2) sredstvo opisa, 3) način opisivanja. Objekti mogu biti osobe, fizički predmeti, događaji, stanja, odnosi i dr. U okviru kriminalističke procedure, posebnu važnost ima opisivanje kriminalnog događaja. Svaki se događaj može opisati putem osnovnih informacija logičkih rečenica ili "porcija informacija" raspoređenih u tri strukture. 1) hijerarhijsku, 2) uzročno-posljedičnu i 3) kronološku strukturu. (Korajlić, 2012, 52). Objašnjenje je logički postupak kojim se predmet, događaj ili činjenica dovode u vezi s drugim predmetom, događajem ili činjenicom, zbog toga što je prva činjenica razlog ili uvjet postojanja, promjene ili stanja druge činjenice. Zadaća objašnjenja je dobivanje odgovora na devet zlatna pitanja kriminalističke nauke. Posebno važnu ulogu u kriminalističkoj proceduri igraju kauzalna objašnjenja. Predviđanje u kriminalistici ima značajno mjesto, služi nam kao provjera jer utječe na cjelokupni postupak te ima ključnu važnost za planiranje istraživanja kao i za provođenje pojedinih radnji i mjera. Kada smo kod planiranja i u okviru nje, jedan izuzetno važan element je procjena situacije kao prethodnica donesene odluke. To je preduvjet bez kojeg kriminalisti ne mogu niti smiju donositi nikakvu odluku. To je proces razmišljanja kod kojeg se traži pravilno djelovanje u skladu sa situacijom, postavljenim zadacima i važećim propisima. Procjena situacije ovisi o fondu podataka/informacija na raspolaganju. Najčešće se procjenjuje: **situacija krivičnog djela, situacija kriminalističkih tragova i kriminalna situacija**. U svim slučajevima, radi uspješnog provođenja kriminalističkih procedura traži se vještina kriminalista, to je organizirani i koordinirani sklop mentalne i/ili fizičke aktivnosti koji je povezan s nekim objektom ili drugim informacijama u svezi razjašnjavanja krivičnog djela. U okviru metodike istraživanja pojedinih kategorija krivičnih djela, mora se rukovoditi razlikama pojma „**kriminalističko-taktički način**”. To je najracionalniji i najefikasniji način obavljanja operativno-taktičkih i procesnih radnji, koje po mišljenju organa postupka, najviše odgovaraju operativno-taktičkoj i taktičko-procesnoj situaciji (Modly, Petrović, Korajlić, 2004, 135-148). Kriminalističke procedure su protkane nizom kriminalističkih provjera. One koje se provode po vlastitoj inicijativi organa postupka i one koje se provode po zahtjevu drugog nadležnog organa. U tom smislu objekt provjere mogu biti osobe, predmeti, mjesta, odnosi, uvjeti, okolnosti i dr. O načinima primjene govori se u okviru uvoda ovoga rada prilikom isticanja, dobivanja obavijesti od građana, kada je navedeno da provjere mogu biti javne (otvorene) i tajne (konspirativne). Završetkom kriminalističke procedure u osnovi se javljaju

dva oblika: prvi oblik je, kada nesporno utvrđeno postojanje krivičnog djela i počinitelja i drugi kada je nemoguć nastavak krivičnog progona zato što su iscrpljene sve mogućnosti daljnjeg razjašnjavanja činjeničnog stanja kojom prilikom se ne može očekivati ni minimum uspjeha, kada je utvrđeno da se ne radi o krivičnom djelu ili ako postoje zapreke za primjenu krivičnih sankcija (posjedovanje imuniteta, nedostupnost i dr.).

4. PRIKUPLJANJE OBAVIJESTI OD GRAĐANA

Prikupljanje informacija od osoba koje su potencijalni svjedoci odnosi se na izjave građana, koje su date ovlaštenim službenim osobama u neformalnom postupku u cilju prikupljanja podataka o počinjenim krivičnim djelima. To je u stvari prikupljanje kriminalističkih dokaza u spoznajnom smislu, te podrazumijeva da ovlaštene službene osobe mogu razgovarati sa svakom osobom na koju računaju da im može pružiti potrebne informacije. Zato službene osobe, u cilju otkrivanja i rasvjetljavanja, imaju zadatak da pronađu osobe radi informacija i obave razgovor s njima, gdje će se kasnije neke od ovih osoba pojaviti kao svjedoci ili eventualni osumnjičeni u krivičnom postupku. Postoje dva osnovna oblika prikupljanja obavijesti od građana, intervju i informativni razgovor (Krivokapić, 1997, 17, 83; Roso, 1995, 143). Obavijesti se mogu prikupljati od svih građana, bez obzira na to kakvu će oni ulogu imati u eventualnom krivičnom postupku.

4.1. Karakteristike i taktika primjene kriminalističkog intervjua kod prikupljanja obavijesti od građana kao potencijalni svjedoci

Provođenje kriminalističkog intervjua s potencijalnim svjedocima za razliku od informativnog razgovora s osumnjičenom osobom, predstavlja elastičniju tehniku prikupljanja podataka, jer se radi o osobi, za koje se smatra da može pružiti važne informacije o krivičnom djelu, koje se istražuje. U ovom slučaju davalac informacija nije u situaciji osumnjičene osobe, pa se prikupljanje informacija se provodi sasvim na drugi način. U ovom slučaju, u odnosu na informativni razgovor prisutan je kooperativni odnos ispitivača i ispitanika, odnosno prostor gdje se vodi intervju je neslužbeni za razliku od službenog/formalnog. Izjave građana koje su potencijalni svjedoci u procesu otkrivanja krivičnih djela, predstavljaju iznimno važan izvor informacija za kriminalističkog istražitelja. Ovdje nam se nameće pitanje pouzdanosti i točnosti informacija koje daju građani s obzirom na različite faktore, koji mogu raznoliko utjecati na pouzdanost i točnost informacija (Wells, Olson i Charman, 2002, 151). Važno je napomenuti, da se prilikom aplikacije kriminalističkog intervjua kod ispitanika kao potencijalnog svjedoka, polazi od argumenta da, iskaz ovih osoba nije samo pravni fenomen, nego je i psihološki, kojeg čine izuzetno kompleksne faze

formiranja, za to treba od strane ispitanika, poznavati karakteristike faza nastanka iskaza kod ovih osoba u svojstvu svjedoka. Ove karakteristike se obilježavaju kao: opažanje, pamćenje i reprodukcija opaženog, koje u metodologiju naučnog istraživanja nazivaju se metodama. U svakoj od navedenih, postoji mnogo opasnosti i mogućnosti nastanka grešaka, koje mogu bitno utjecati na kvalitetu i istinitost danog iskaza (Simonović, 2004, 167).

Kriminalistički istražitelji u sklopu provođenja kriminalističke obrade, svakodnevno koriste kriminalistički intervju kao sredstvo prikupljanja informacija koje su važne za otkrivanje i razjašnjavanje krivičnog djela. Zato se ova metoda može se definirati kao proces prikupljanja informacija, koja se odvija u formi konverzacije između dvije ili više osoba, s ciljem prikupljanja svih raspoloživih relevantnih informacija. Ove informacije mogu se kretati od onih najobičnijih, pa sve do ključnih koje su potrebna da se razluče nevine osobe od krivih kod nekog krivičnog djela, pri čemu je važno koristiti tehniku intervjua za forenzičku procjenu. (Gordon, Fisher, 2004, 27). Tako se u okvirima kriminalističke djelatnosti, intervju kao planiran i usmjeren razgovor, u cilju dobivanja određenih informacija, koje su relevantne za istraživanje krivičnih djela i otkrivanje njihovih počinitelja. Ovo čini i osnovnu distinkciju između provođenja intervjua i informativnog razgovora, gdje prvi ima za cilj isključivo prikupljanje informacija od osoba koje nisu osumnjičene za počinjanje krivičnih djela, za razliku od informativnog razgovora s osobama koje se sumnjiče da su neposredno ili posredno involvirane u izvršenje određenog krivičnog djela. Postoji više vrsta kriterija prema kojima se mogu svrstati različite vrste intervjua (istraživački, terapijski, klinički itd.), prema tehnikama intervjuiranja, najčešće se radi o nesistematskom i standardiziranom načinu. Prvi način odnosi se da bez unaprijed određenog plana postavljanja pitanja, dok su kod standardiziranog intervjua pitanja unaprijed formulirana. Sistematski intervju, za razliku od dva prethodna, podrazumijeva postojanje unaprijed definiranih područja iz kojih se postavljaju pitanja. Svjedoci smo, da se ova metoda više koristi kod osoba tražitelja azila u raznim zemljama, jer situacija nam nameće postavljanja pitanja bez njihovog preciznijeg određenja. Prilikom ove metode intervjua vlada posebna, prirodija atmosfera vođenja razgovora, pretpostavlja se dobar odnos između voditelja intervjua i osobe u ulozi ispitanog, radi se o uspostavljanju međusobnog povjerenja, osoba se nastoji motivirati da surađuje, pokušavaju se utvrditi motivi suradnje, voditelj intervjua prividno pasivno usmjerava razgovor, postavljaju se jasna pitanja, a u pravilu, razgovor se može voditi i van službenih prostorija. Pored navedene klasifikacije, u okviru kriminalističkog istraživanja, intervju se također klasificira i još na formalni i neformalni. Neformalni intervju se primarno provodi na mjestu gdje je izvršeno krivično djelo, kako bi se otkrile osobe koje imaju relevantne informacije o krivičnom djelu, a koje nisu osumnjičene za njegovo izvršenje. Prilikom utvrđivanja, da osoba posjeduje određene informacije, ta osoba se po hitnom postupku izdvaja, od ostalih

prisutnih i tada se provodi formalni intervju, s ciljem dobivanja specifičnih informacija za osobu za koju se smatra da posjeduje takvu informaciju. Ova vrsta informacija može se sprovesti na samom mjestu krivičnog događaja, na nekom drugome mjestu koje je prikladno za osobu koja se želi intervjuirati ili u policijskim službenim prostorijama (Shultz, 1978, 32). Vođenje intervjuja treba započeti čim prije, po mogućnosti odmah nakon počinjenog krivičnog djela, time se postiže da se informacija ne zaboravi, da se izbjegne utjecaj na potencijalne svjedoke kao i njihovo međusobno dogovaranje. Roso navodi da priprema intervjuja po obuhvaća utvrđivanje cilja intervjuja; proučavanje podataka o krivičnom djelu; upoznavanje ličnosti sugovornika; razrada taktike prvog pristupa; priprema okvirnog plana i strategije postavljanja pitanja; predviđanje eventualnih teškoća u komunikaciji kao i odabir vremena i prostora za razgovor (Roso, 1995, 153). Nakon obavljanja svih priprema za vođenje intervjuja, kriminalistički istražitelj započinje sa njegovim vođenjem. Potencijalni svjedok se najprije upoznaje sa ciljem i svrhom intervjuja, potom od njega zahtjeva da detaljno iznese sve što mu je poznato o određenom krivičnom djelu. Nakon stadija koji se može označiti kao davanje iskaza, slijedi stadij postavljanja pitanja, gdje kriminalistički istražitelj treba da stvori konačan zaključak o tome da li se radi o dobronamjernoj osobi ili osobi koja govori neistinu. Nadalje, kriminalistički istražitelj može usmjeriti razgovor postavljanjem jasnih pitanja sugovorniku, s obzirom na to da intervju treba da bude jedan nesugestivan proces, kako bi se prikupile sve potrebne informacije, te utvrdilo da li svjedok govori istinu te može li mu se vjerovati. Rezultati intervjuja mogu biti napisani u formi službene zabilješke, potpisane izjave osobe koja je dala svoj iskaz, te izjave koja je dana na zapisnik u skladu sa zakonskim odredbama koje se primjenjuju kod saslušanja svjedoka.

4.2. Kategorije osoba prema kojima se primjenjuje kriminalistički intervju

U cilju ostvarenja individualnog pristupa prilikom vođenja intervjuja, za kriminalističkog istražitelja je od izuzetne važnosti poznavanje osnovnih tipova osoba koje se mogu pojaviti kao potencijalni svjedoci, odnosno svjedoci. Kategorije potencijalnih svjedoka i svjedoka mogu se dijeliti prema: tipičnim osobinama koje se ispoljavaju prilikom razgovora (sigurne, nesigurne, inteligentne, neobrazovane, plašljive, stidljive, nezainteresirane, neprijateljske, nepouzdana; na osnovu dobi (djeca, mladi, odrasli i starije osobe); spolnoj pripadnosti (muškarci i žene); spremnosti davanja istinitih dokaza (dobronamjerne i zlonamjerne); svjedočenja o onome što su opažali vlastitim čulima (očevici i oni koji to nisu).

5. ZAKLJUČNO RAZMATRANJE

Prikupljanje obavijesti ili informacija u s vezi događanja krivičnog djela je od izuzetne važnosti za istražitelja kriminalistike. Informacije imaju veliki utjecaj na cjelokupan proces istraživanja i utvrđivanja činjenica i drugih dokaza koje su potrebne za utvrđivanje istine. Od velike je pomoći sudu i sudskim organima u donošenju pravilne odluke bez bilo kojeg utjecaja na sudske odluke. To je rad i angažiranje kriminalističkih eksperata na utvrđivanju istine i istinitosti, jednako kao i kod provedbe zakonitosti pravosudnih organa i nadležnih tijela u borbi protiv kriminaliteta. Time se postiže još veća koordiniranost i efikasnost pravosudnih organa i kriminalističkih eksperata radi povećanja sigurnosti i uspješnije borbe protiv svih vidova krivičnih djela i kriminaliteta uopće. Vođenje kriminalističkog intervjua kod prikupljanja obavijesti od građana kao potencijalnih svjedoka, predstavlja važan akt koji nije procesne prirode, a koji za cilj ima prikupljanje informacija koje su relevantne za razjašnjavanje krivičnog djela i otkrivanje njegovog izvršitelja, ali i za kasniji tok krivičnog postupka. Efikasno provođenje intervjua s osobama u cilju dolaženja do potrebnih informacija uvjetovano je stručnošću kriminalističkog istražitelja, da u praksi pravilno aplicira tehnike vođenja intervjua, što implicira poznavanje osnovnih smjernica kriminalističke psihologije uopće, empirijskog pravila o pripremi i planiranju intervjua, i svakako primjene osnovnih kriminalističko-taktičkih pravila postupanja. Dakle, intervju treba voditi na način da se prikupljene informacije mogu taktički povezati s drugim operativno kriminalističko-taktičkim radnjama, ali i dokaznim radnjama. Treba imati na umu, da je validnost informacija do kojih se dođe prilikom vođenja intervjua uvjetovano utjecajem nekoliko čimbenika, prilikom čega se najprije radi o mogućnostima osobe da pravilno percipira što se dogodilo u njegovoj prisutnosti, zatim da se prisjeti tih informacija koje bi na kraju pravilno i uspješno prenio kriminalističkom istražitelju.

LITERATURA:

1. Krapac, D., 2002, Zakon o kaznenom postupku, Zagreb
2. Krivokapić, V., 1997, Kriminalistička taktika III, Policijska akademija, Beograd
3. Ljubanović, V., 2002, Kazneno procesno pravo, Osijek
4. Modly, D., Korajlić, N., Šuperina, M., 2008, Rječnik kriminalistike, Strukovna Udruga kriminalista Hrvatske, Zagreb
5. Modly, D., 1992, Krivična prijava organa unutarnjih poslova, MUP Zagreb
6. Nedžad, K., 2012, Istraživanje krivičnih djela, Sarajevo
7. Pavišić, B., 2000, Kazneni postupak u Republici Hrvatskoj

8. Rosu Z., 1995, Informativni razgovor i intervju (drugo dopunjeno izdanje), Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb
9. Simonović, B., 2004, Kriminalistika, Pravni fakultet, Institut za pravne i društvene nauke, Beograd
10. Tomašević, G., 1998, Kazneno procesno pravo, Split
11. Veić P., Gluščić S.:, 2004, Osnove kaznenog prava; MUP, Zagreb

SUMMARY

COLLECTION INFORMATION FROM CITIZENS: CRIMINALISTICS ASPECTS

Modern criminalistics is the science which deals with the research and detection of crimes and their perpetrators. Successful research and discovery of the offenses above all, depends by enterprises of series measures and actions, as well as other measures in prevention and discovery of perpetrators of criminal acts, through general methods of investigations. These methods are, these methods are forms of action and activities which are undertaken by competent officials, which are directed against criminality as a mass phenomenon. Competent officials towards criminality move in "grey areas" of this phenomenon. These operational measures belong to cognitive sphere of different information. Even though, all the knowledge and information which is secured, needs to be proven from official bodies as follows: with own initiative, according to the requirements of different subjects and that of the person and object. These verifications can be public and secret, depending on the situation which allows or directs us which way we can use this. In the case of attempting of criminal act or executing a criminal act, from an unknown person, the suspect, after receiving the information be that from a citizen or any other way, the officials need to verify the source of information, and then act according to the instructions of the person responsible, with measures that which the situation demands. During the dynamics of actions, we have to manage carefully with experiences of directions in action, through the observation of persons, objects and the act of the forensic research. In addition to collecting information components or research in the prevention and detection of offenses, we must use methods of surveillance with which we can achieve a series of other goals. Enriching with information for the need of criminal prosecution, the gathering of information for the person, who is an object of surveillance, verification of identity of suspected persons and a set of other activities for which the officials must be aware of all unexpected premises. In all of this, an important place in forensic research takes data collection through

application of criminalistics tactics of interviewing, all this, with the purpose of gathering information from citizens as a basic source and potential witness of a criminal act.

Key words: research, detection, prevention, monitoring, tracking, proof of identity, gathering intelligence, operational measures.